

УДК 338.43:005.35

Лункіна Т.І.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ОДИН ІЗ ІННОВАЦІЙНИХ НАПРЯМІВ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВИ

Lunkina T.I.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor
at the department of finance, banking and insurance
Mykolayiv National Agrarian University

SOCIALIZATION OF THE ECONOMY AS ONE OF THE INNOVATIVE WAYS OF THE STATE EFFECTIVE FUNCTIONING

Постановка проблеми. Становлення та розвиток сучасного типу економіки – соціалізації, свідчить про новий етап функціонування в соціально-економічному та культурному суспільстві. Даний етап нерозривно пов'язаний із соціально-відповідальною поведінкою держави та суспільства, адже соціалізація економіки є одним із механізмів узгодження та досягнення консенсусу між державою та інтересами суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін соціалізація економіки не має однозначного тлумачення та інтерпретується по-різному. З одного боку це, взаємовідносини суспільства і держави за рахунок задоволення вимог і потреб індивіда, а з іншого боку, це прийняття певних норм поведінки індивіда, закладених суспільством, на основі яких він буде формуватися як особистість та поширювати норми і цінності в суспільство. Тобто, це нерозривний двосторонній рух між державою та індивідом, який формується через соціалізацію економіки.

Варто відмітити, що деяка група авторів: Л. Герман [2], Н. Добрева [3], А. Колот [5], О. Попадинець [9] вважають, що соціалізація економіки відбувається через загальний зріст доходів населення та національний добробут. Проте, інша група авторів: Т. Власова [1], І. Костюк, В. Харко [6], І. Луценко [7], А. Чухно [12] вважають, що підвищення добробуту населення є важливим, проте ключовим елементом соціалізації економіки є сама людина, яка стає і мірилом, і головним чинником розвитку суспільства.

Погоджуючись з думкою другої групи авторів, варто додати, що у сучасних умовах господарювання важливу роль у соціалізації економіки відіграє особистість, яка витісняє на другий план перспективи, пов'язані тільки з отриманням прибутків. Людина посідає ключове та вагоме місце у соціалізації економіки, нерозривно поєднуючи добробут, соціальний статус, духовність та соціальну відповідальність.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу щодо соціалізації економіки як одного з інноваційних напрямів ефективної діяльності держави на основі досягнення консенсусу із суспільством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як наука про людину, термін «соціалізація» виокремився з політичної економії, де спочатку означав «усуспільнення». Американський соціолог Ф. Гіддінгс (F. Giddings) у 1887 р. у книзі «Теорія соціалізації» вперше використав його в значенні стосовно людини – «розвиток соціальної природи або характеру індивіда, підготовка людського матеріалу до соціального життя» [13].

До середини ХХ ст. соціалізація перетворилася на самостійну сферу досліджень. Аналіз численних концепцій соціалізації показує, що усі вони тяжіють до одного з двох підходів, що трактується по-різному між собою в розумінні ролі самої людини в процесі соціалізації.

Соціалізація (від лат. socialis – громадський) – це процес привласнення людиною соціального виробленого досвіду, передусім системи соціальних ролей. В процесі соціалізації відбувається формування таких індивідуальних утворень, як особа і самосвідомість. У рамках цього процесу здійснюється засвоєння соціальних норм, умінь, стереотипів, соціальних установок, прийнятих в суспільстві форм поведінки і спілкування, варіантів життєвого стилю [8]. Тобто соціалізація поєднує соціальні складові державної політики за рахунок різних соціальних програм, створення різних соціальних позабюджетних фондів, популяризації соціально-орієнтованих інститутів тощо.

На основі проведених досліджень з'ясовано, що у більшості розвинених країн світу актуальними залишаються економічні показники розвитку держави, проте все більшої уваги набувають показники соціального розвитку суспільства. Тому соціалізація економіки нерозривно пов'язана із соціально-відповідальною поведінкою держави у процесі її функціонування та процедури звітування перед суспільством. Говорячи про соціалізацію економіки, необхідно розглядати державу як координатора та регулятора соціальних відносин, та людину (особистість), яка долучається до соціальної політики держави та формується як індивід. На нашу думку, ефективність взаємодії даного механізму можлива лише при збалансуванні сучасних потреб людства та захисті їхніх інтересів з можливостями держави, яка досягається на основі збалансованого розвитку (рис. 1).

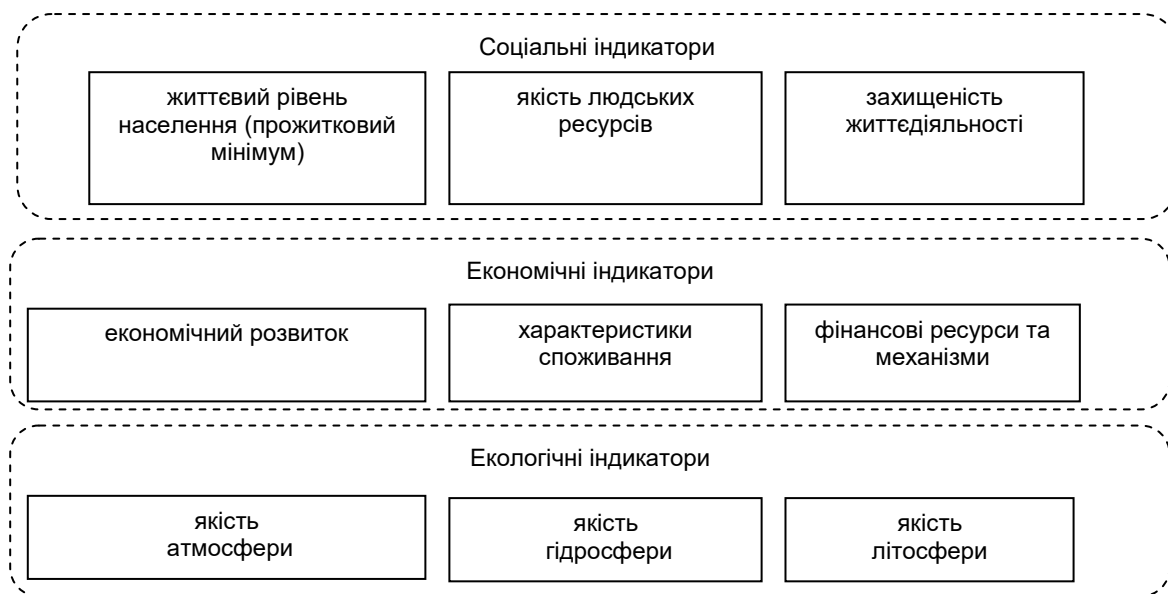

Рис. 1. Взаємозв'язок основних індикаторів розвитку суспільства

Джерело: побудовано автором з використанням ідеї [11]

Варто відмітити, що в науковій та практичних сферах існує певна дискусійність щодо понять збалансованого та сталого розвитку. Так, фахівці Інституту економіки природокористування та сталого розвитку національної академії наук України трактують збалансований розвиток як суспільно-економічну модель поступального технологічного і соціального розвитку українського суспільства для задоволення життєвих потреб нинішнього й майбутніх поколінь, згідно з якою виробнича і соціальна сфери розвиваються збалансовано, не завдаючи довкіллю неоправної шкоди [4].

У програмі сталого розвитку України зазначається, що сталий розвиток – це модель економічного зростання, в якій використання ресурсів направлено на задоволення потреб людини при збереженні навколишнього середовища, так що ці потреби в розвитку можуть бути задоволені не тільки в сьогоденні, але й для майбутніх поколінь [10].

Варто зауважити, що поняття «сталий» та «збалансований» розвиток, на нашу думку, є різними за значеннями, але взаємопов'язаними та доповнючими один одного.

Якщо говорити про збалансований розвиток, то тут варто зазначити, що це гармонійне поєднання людини та природи на основі урівноваженості всіх складових (економічної, соціальної та екологічної). Збалансований розвиток – це нова концепція розвитку суспільства, побудована на таких цінностях суспільства, які б не виснажували природні та людські ресурси, це нова парадигма бачення сучасного суспільства.

У науковій українській літературі популярності набув термін «сталий розвиток», проте дискусійним є саме поєднання «сталий» та «розвиток». Чи може бути розвиток сталим, адже розвиток – це зміни, а сталий – характеризує постійність. Поняття «сталий розвиток» утворився при перекладі з російської мови «устойчивое развитие» і таким чином увійшов в наукову літературу та законодавство України.

На нашу думку, не варто ототожнювати поняття «збалансований розвиток» та «сталий розвиток», адже перший покликаний урівноважено поєднувати цілісну систему елементів соціальної, екологічної та економічної діяльності суспільства. А «сталий розвиток», якщо використовувати це трактування, то характеризує узгодження поточних потреб і потреб майбутнього, а які ці потреби будуть – залежить від самого суспільства та його розвитку.

Основним поштовхом до популяризації принципів збалансованого розвитку стала конференція ООН з навколишнього природного середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро, яка відбулася у 1992 р. [14].

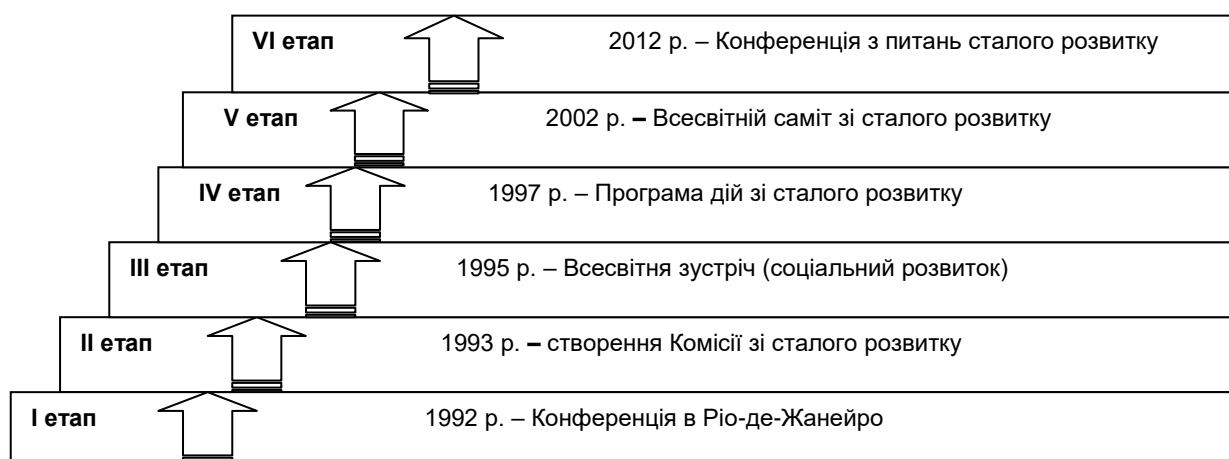

Рис. 2. Еволюційні етапи популяризації принципів збалансованого розвитку

Джерело: сформовано автором

Наступним етапом стали: 1993 р. створення Комісії зі сталого розвитку (Нью-Йорк); 1995 р. – Всесвітня зустріч на вищому рівні в інтересах соціального розвитку (Копенгаген, Данія); 1997 р. – розроблення Програми дій з подальшого здійснення Порядку денного (сталого розвитку) на спеціальній сесії Генеральної Асамблеї (Нью-Йорк); 2002 р. – Всесвітній саміт зі сталого розвитку (Йоганнесбург, Південна Африка); 2012 р. – Конференція з питань сталого розвитку («Ріо-2012» або «Ріо +20»), яка пройшла в Ріо-де-Жанейро (Бразилія).

Протягом останніх років Україна активно долучається до міжнародних документів (договорів) у напрямі збалансованого розвитку, таким чином підтвердивши своє прагнення впроваджувати принципи збалансованого розвитку, ключовими серед яких є: дбайливе ставлення до навколишнього природного середовища, права людини, умови і стандарти праці, боротьба з корупцією тощо.

В основу збалансованого розвитку покладено системний підхід, який базується на моделюванні різних варіантів напрямів розвитку з обранням найбільш оптимального. Досягнення оптимального рівня розвитку в різних країнах відрізняється, проте відбувається з урахуванням принципів збалансованого розвитку (Японія, США, країни Європейського Союзу тощо).

Побудова економіки на засадах збалансованого розвитку передбачає збалансування соціальних, економічних та екологічних чинників та взаємопроникнення потреб суспільства й окремої особистості. На нашу думку, досягнення збалансованого розвитку в Україні можливе при лише при соціалізації економіки як одного із інноваційних напрямів побудови економіки (рис. 3).

За умови поєднання економічних, соціальних та екологічних факторів, які ґрунтуються на відповідних принципах, на основі соціалізації економіки (з урахуванням соціальних потреб та можливостей як держави, так і особистості), формується раціональна модель функціонування збалансованого розвитку країни.

Дана модель покликана гармонійно та раціонально функціонувати на основі таких принципів: справедливості – справедливі відносини при взаємодії усіх учасників моделі збалансованого розвитку; єдності – гармонійне поєднання елементів збалансованого розвитку, ґрунтуючись на правових нормах діяльності; прозорості (відкритості) – ведення прозорої політики як на рівні держави, так і на рівні підприємства; правові норми – дотримання вимог чинного законодавства усіх сторін даного процесу; відповідальності – кожен учасник даної моделі несе відповідальність за свої дії чи бездіяльність; обґрунтованості – формування цілей та завдань на основі реальних потреб сьогодення (стратегії, програми); підзвітності – формування та ведення такої політики, яка готова взяти на себе відповідальність перед державою чи суспільством; доступності – вільний доступ усіх зацікавлених осіб до участі в різноманітних програмах, стратегіях, прийнятті рекомендацій як на регіональному, так і на державному рівні; ефективності – досягнення усіма учасниками поставлених цілей (збалансованості) при гармонійному поєднанні людини та природи з урахуванням економічних, соціальних та екологічних чинників.

Досягнення збалансованого розвитку можливе лише за допомогою певних інструментів та механізмів, в основу яких покладено взаємоузгодженість всіх елементів. Одним із перспективних напрямів дотримання збалансованого розвитку є соціалізація, механізмом досягнення якої є соціальна відповідальність. Соціальна відповідальність є багатоаспектною та багаторівневою. На індивідуальному рівні вона проявляється через світосприйняття особистості певних принципів, засад і поведінки людини в суспільстві. На рівні держави проявляється через належний рівень життя людини, культурний та моральний розвиток, на рівні підприємств – через дотримання високих стандартів виробництва, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом (рис. 4).

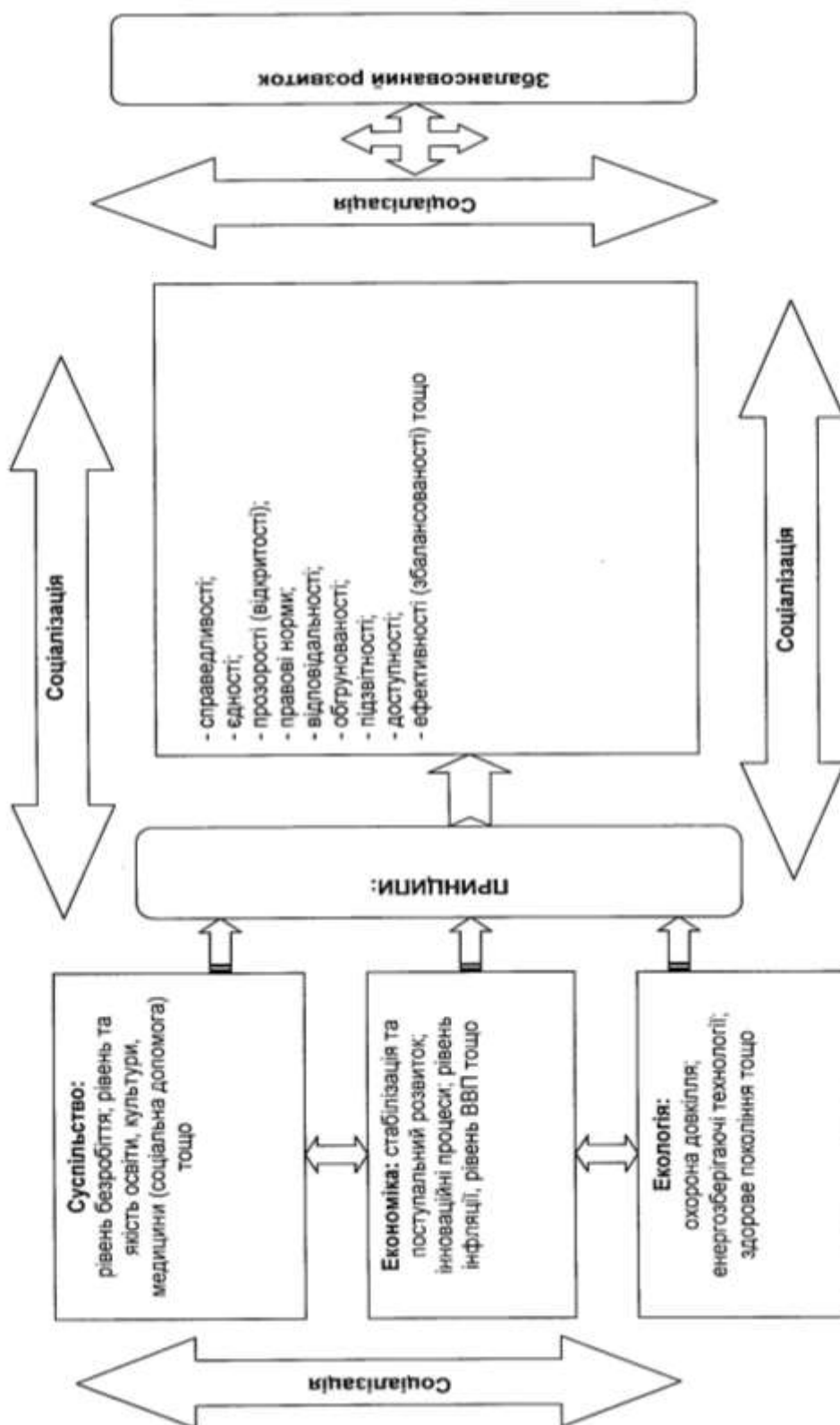

Рис. 3. Модель функціонування збалансованого розвитку країни

Джерело: авторська розробка

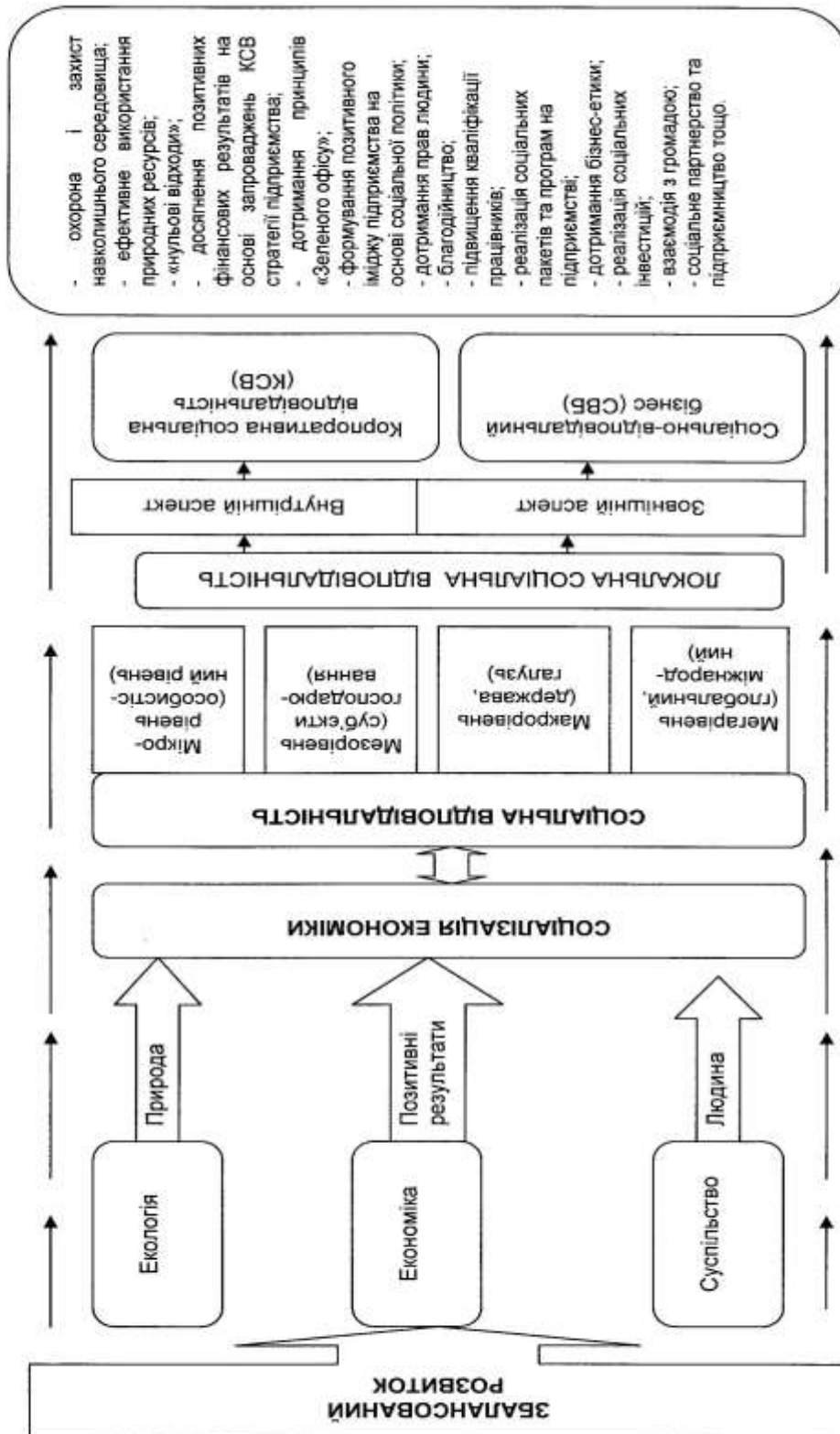

Рис. 4. Взаємозв'язок соціальної відповідальності зі збалансованим розвитком держави
 Джерело: авторська розробка

Соціальна відповідальність складається з макрорівня, мезорівня та мікрорівня. Кожен з яких є не окремим елементом, а сукупністю цілої загальної системи. Так, особистісний рівень не може розвиватися без регіонального та державного, а державний своєю чергою не може розвиватися без особистісного та рівня суб'єктів господарювання. На кожен рівень впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники, що в подальшому і формують локальну соціальну відповідальність, складовими якої є корпоративна соціальна відповідальність та соціально відповідальний бізнес.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, соціалізація економіки є одним із важливих напрямів розвитку держави, соціальна спрямованість економіки повинна орієнтуватися не тільки на економічні та матеріальні аспекти, а й на людські й екологічні, адже з бурхливим розвитком суспільства виникає потреба в переосмисленні основних підходів та цілей розвитку держави. Тільки за умови розуміння та запровадження нового етапу розвитку суспільства та суспільної свідомості (соціалізації) можливий достатній розвиток майбутніх поколінь без нанесення шкоди оточуючому середовищу.

Література

1. Власова Т.Р. Добробут людини : сутність та специфіка на сучасному етапі розвитку суспільних відносин / Т.Р. Власова // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ, 2009. – Вип. III. Економічні науки. – С. 9-17.
2. Герман Л.Т. Теоретичні основи соціалізації глобального економічного розвитку / Л.Т. Герман // Сталій розвиток економіки. – 2015. – № 4. – С. 36-43.
3. Добрева Н. Концептуальні основи формування соціальної політики в сучасних умовах функціонування економічної системи України / Н. Добрева, Є. Борщук, Т. Корецька // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 44. – С. 73-79.
4. Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ecos.kiev.ua/science/about>.
5. Колот А.М. До проблеми розвитку теорії розподільчих відносин / А. М. Колот. – Україна : аспекти праці. – 2008. – № 8. – С. 3-12.
6. Костюк І.В. Проблеми соціалізації економічного розвитку / І.В. Костюк, В.Ю. Харко // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : Збірник тез за матеріалами VIII науково-технічної конференції науково-педагогічних працівників, 26-31 березня 2012 року ; Національний університет «Львівська політехніка», Інститут підприємництва та перспективних технологій. – Львів, 2012. – С. 79–81.
7. Луценко І.А. Соціалізація економіки як механізм розвитку суспільства / І.А. Луценко // Економіка та підприємництво : Зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; відп. Ред. С. І. Дем'яненко. – Київ : КНЕУ, 2009. – Вип. 23. – С. 3–9.
8. Национальная энциклопедическая служба [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://vocabulary.ru/dictionary/7/word/socializacija#b_5.
9. Попадинець О. В. Соціалізація економіки як нова парадигма економічної теорії // О. В. Попадинець // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – Вип. 49. – С. 228-231.
10. Програма сталого розвитку України : екологія та соціальний захист [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.esz.org.ua>.
11. Про концепцію переходу України до сталого розвитку : проект постанови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua> .
12. Чухно А. Нова економічна політика / А. Чухно // Економіка України. – 2005. – № 7. – С. 15-22.
13. Giddings F.H. The theory of socialization : a syllabus of sociological principles for the use of college and university classes / F.H. Giddings. – N. Y. ; l. : MacMillan & Co., LTD. XIV, 1897. – 47 p.
14. Rio Declaration on Environment and Development, A/CONF.151/26, Resolution 1, Annex II, <http://www.un-documents.net/rio-dec.htm>

References

1. Vlasova, T. (2009), "The human welfare: essence and specificity at the present stage of development of social relations", *Scientific herald of the Chernivtsi Trade and Economic Institute KNTEU*, Issue III, Economic sciences, pp. 9-17.
2. Herman, L. (2015), "Theoretical Foundations of the Socialization of Global Economic Development", *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 4, pp. 36-43.
3. Dobрева, N., Borschuk, E. and Koretska, T. (2015), "Conceptual foundations of the formation of social policy in the modern conditions of functioning of the economic system of Ukraine", *Efficiency of public administration: Collection of scientific works*, Issue 44, pp. 73-79.
4. "Institute of Economics of Natural Resources and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine", available at: <http://ecos.kiev.ua/science/about>. (access date October 30, 2017).

5. Kolot, A. (2008), "On the problem of the development of the distributive relations' theory", *Ukraine: aspects of work*, no. 8, pp. 3-12.
6. Kostiuk, I. and Kharko, V. (2012), "Problems of the Socialization of Economic Development", *Problemy ta perspektyvy rozvytku ekonomiky i pidpriemnytstva ta komp'uternykh tekhnolohii v Ukraini : Zbirnyk tez za materialamy VIII naukovo–tekhnichnoi konferentsii naukovo–pedahohichnykh pratsivnykiv* [Problems and prospects of the economics, entrepreneurship and computer technologies development in Ukraine: a collection of abstracts on the materials of the VIIIth Scientific and Technical Conference of Scientific Pedagogical workers], (Lviv, March 26-31, 2012), Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika», Instytut pidpriemnytstva ta perspektyvnykh tekhnolohii, pp. 79–81.
7. Lutsenko, I. (2009), "Socialization of the economy as a mechanism for the society", *Economics and entrepreneurship: Scientific collection scientists and postgraduates*, no. 23, pp. 3-9.
8. "National encyclopedic service", available at: http://vocabulary.ru/dictionary/7/word/socializacija#b_5. (access date October 30, 2017).
9. Popadynets, O. (2015), "Socialization of the economy as a new paradigm of economic theory", *Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, no. 49, pp. 228-231.
10. "Sustainable Development Program of Ukraine: Ecology and Social Protection", available at: <http://www.esz.org.ua>. (access date October 30, 2017).
11. "About the Concept of Ukraine's Transition to Sustainable Development: Draft Resolution", available at: <http://w1.c1.rada.gov.ua>. (access date October 30, 2017).
12. Chukhno, A. (2005), "New Economic Policy", *Economy of Ukraine*, no. 7, pp. 15-22.
13. Giddings, F. (1897), *The Theory of Socialization: A Syllabus of Sociological Principles for the Use of College and University Classes*, N. Y.; L.: MacMillan & Co., Ltd. XIV, 47 p.
14. Rio Declaration on Environment and Development, A / CONF.151 / 26, Resolution 1, Annex II, <http://www.un-documents.net/rio-dec.htm> (access date October 30, 2017).

Рецензент : д.е.н., професор Миколаївського національного аграрного університету Н.М. Сіренко

УДК 631.1:631.11

**Оларь Н.Г.,
молодший науковий співробітник відділу
патентно-ліцензійної, винахідницької
та раціоналізаторської роботи
Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

**Olar N.H.,
junior researcher at the department of patent
and licensing, inventive and rationalizing work,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine**

THE ECONOMIC ESSENCE OF THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL PRODUCTION

Постановка проблеми. Розвиток виробництва і необхідність відображення результатів функціонування його в системі виробничих відносин сприяв появі категорії ефективності. Багатогранність відображення її суті й методичні підходи до оцінки ґрунтуються на положеннях теорії вартості та корисності, а саме: ефективність розглядається з позиції продуктивності та економії робочого часу, ефективності й обмеженості у використанні ресурсів, корисності та продуктивності товарів, а також рівня задоволення потреб споживачів і в цілому суспільства.

Об'єктивний характер пріоритетного розвитку аграрного сектору економіки визначений природними, історичними, економічними та соціальними умовами України. Сільське господарство